

Baráth Béla Levente

HEGYMEGI KISS ÁRON
TISZÁNTÚL
MILLENNIUM KORI
PÜSPÖKE

*Egy 19. századi református egyházkormányzó
életútjának ismertetése*

Önéletrajzi visszaemlékezései, válogatott művei
és a pályafutásához kapcsolódó dokumentumok alapján

A Függelékben Szabó András tanulmányával

A csengerújfalusi O'sváth és vele rokon családok
története, dokumentumai és írásai

TARTALOM

ELŐSZÓ	8
RÉSZLEGES LESZÁRMAZÁSI TÁBLÁZAT	10
IDŐRENDI ÁTTEKINTÉS	17
I. EGY 19. SZÁZADI REFORMÁTUS EGYHÁZKORMÁNYZÓ PÁLYAFUTÁSA	27
Bevezető	29
Pályakezdés	31
Szelek szárnyán (1839–1855)	53
Egyházkormányzóként két korszak határán (1855–1892)	74
Fények és árnyak (1892–1908)	97
Felhasznált irodalom	145
Rövidítések	151
II. VÁLOGATÁS HEGYMEGI KISS ÁRON ÖNÉLETRAJZI ÉS KORTÖRTÉNETI VONATKOZÁSÚ ÍRÁSAIBÓL	153
1. ÖNÉLETRAJZI VISSZAEMLEKEZÉSEK	155
Önéletrajzi feljegyzése 1839	155
Önéletrajza (1877)	157
Fia, dr. Kiss Áron feljegyzései apja életrajzához	162
2. EGYHÁZI KORTÖRTÉNETI ÍRÁSOK	169
A Helv. hitv. Szatmári egyházmegyének az önálló független magyar álladalom törvényes kormánya iránti hódolat nyilatkozata	169
Kérelem a XVI. századbéli ref. zsinatok végzése ügyében	171
Kiss Áron levelei Török Pál dunamelléki püspökhöz a debreceni alkotmányozó zsinat ülésein szerzett szélyes benyomásairól	173

A szatmári ref. egyházmegye negyedszázados viszontagsága és fejlődése (1882)	176
Gróf Dégenfeld Schomberg Imre tiszántuli ref. egyházkerületi főgondnok emlékezete (1883)	182
3. EGYHÁZKORMÁNYZÓI MEGNYILATKOZÁSAI	199
Az egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyvének 1890. évi 214. pontja	199
Püspöki programbeszéde (1892)	201
A tavaszi egyházkerületi közgyűlést megnyitó beszéde (1894)	206
Az őszi egyházkerületi közgyűlést megnyitó beszéde (1894)	208
Körlevele az 1894/95 évi egyházpolitikai törvényekről (1895)	211
Lelkészeknek szóló tájékoztatása az 1894/95 évi egyházpolitikai törvényekről (1895)	216
Millenniumi körlevele	219
Szózata az amerikai magyar reformátusokhoz	221
Kuthy Zoltán new-yorki lelkész levele és Kiss Áron ennek alapján kiadott körlevele (1903)	222
Egyházmegyei egyetemi bizottságok megalakítására felszólító egyházkerületi elnökségi körlevél (1904)	224
4. IGEHIRDETÉSEK	227
Miként tűrje a hívő ember a nyomorúságot? – Egyházi beszéd, mostoha időben –	227
Örüljetek az örülőkkel	232
Emlékezés a 25 éves lelkészi pályára	236
Károlyi Gáspár gönci szobrának felavatásán elmondott igehirdetése (1890)	242
Nagytemplomi lelkészi beiktatásakor elmondott igehirdetése	252
Igaz út és gonosz út	259
5. IMÁDSÁGOK	264
Templomszentelési ima – Máramarossziget (1891)	264
A milleniumi ünnepség során a munkácsi várfokon elmondott imája	267
Erzsébet királyné halála alkalmából elmondott imája (1898)	271
Templomszentelési ima – Hajdúböszörmény (1899)	273
6. VERSEK	276
Egy templom	276
Bűnbánó Éneke	278

Különkődők (Eféz. IV. 1–16.)	279
Reggeli ének (LXXXIX. Zsolt. szerint) (1860)	281
Szász Károlyhoz (1876)	282
XXX. Zsoltár (1881)	283
Adventi ének (Az 52-dik dicséret átírata)	284
Újévköszöntő alkalmi versek, Porcsalma, 1884. decemb[er] 28.	285
Az 1884. év végén	286
Harangszentelési ének (LXXXIX. Zsolt. dallamára) (1906)	289
Az öreg télhez	290
III. ÉLETÉVEL, MUNKÁSSÁGÁVAL KAPCSOLATOS EGYÉB KORABELI ÍRÁSOK	293
Tompa Mihály levele Kiss Áronnak	295
Lukács Ödön (felső-szabolcsi esperes) alkalmi verse Kiss Áron szatmár-egyházmegyei esperes 25 éves esperesi jubileumára	296
Gróf Dégenfeld József főispán felterjesztése, mellyel Kiss Áront nemessége megerősítésére ajánlotta	300
F. Varga Lajos: Kiss Áron esperes 25 éves jubileuma, püspökké választása és bucsuja az egyházmegyétől	301
Dávidházy János emlékbeszéde Hegymegi Kiss Áron felett	306
Radácsi György sárospataki teológiai tanár nekrológja	314
Görömbei Péter emlékbeszéde a püspök síremlékének avatásakor	319
Kálmán fia visszaemlékezése apja életútjára (1914)	322
IV. KÉPMELLÉKLET	333
V. FÜGGELÉK	365
Szabó András: Kiss Áron 1815–1908	367